

Katedra i Klinika Psychiatrii Akademii Medycznej w Lublinie¹
Chair and Department of Psychiatry of Medical University in Lublin
Zakład Pielęgniarstwa Psychiatrycznego²
Wydziału Pielęgniarstwa i Nauk o Zdrowiu Akademii Medycznej w Lublinie
Faculty of Nursing and Health Sciences Medical University of Lublin

KINGA SZYMONA¹, MARZANNA GÓRSKA²,
ANIELA PŁOTKA², HANNA KARAKUŁA¹

*The role of nurses in activities concerning health promotion
in neurotic patients*

**Rola pielęgniarek w działaniach promujących zdrowie pacjentów
z zaburzeniami nerwicowymi**

Celem pracy było określenie roli pielęgniarek w działaniach promujących zdrowie pacjentów z zaburzeniami nerwicowymi, a także poznanie oczekiwań pacjentów w stosunku do edukacyjnych i terapeutycznych oddziaływań pielęgniarki.

Sformułowano następujące pytania badawcze:

1. Jakie są oczekiwania pacjentów od pielęgniarek pracujących na oddziale nerwic?
2. Czy terapia prowadzona przez pielęgniarki wpłynęła na poprawę stanu zdrowia pacjentów z zaburzeniami nerwicowymi?
3. Jaki jest zasób wiedzy pacjentów z zaburzeniami nerwicowymi na temat zdrowia psychicznego i sposobów radzenia sobie z problemami.

MATERIAŁ I METODA BADAŃ

Badania przeprowadzono w okresie od kwietnia do listopada 2003 roku w Oddziale Nerwic Kliniki Psychiatrii Akademii Medycznej w Lublinie. Objęto nimi pacjentów z zaburzeniami nerwicowymi, którzy uczestniczyli w 10-tygodniowym turnusie terapeutycznym w Oddziale Nerwic. Ogółem badaniom ankietowym poddano 45 osób, w tym 31 kobiet i 14 mężczyzn, w przedziale wiekowym od 20 do 56 lat. Spośród ankietowanych 33 osoby przebywały w oddziale nerwic po raz pierwszy, zaś 12 osób leczyło się po raz kolejny.

W badaniach posłużono się ankietą własnej konstrukcji. Ankieta składała się z 24 pytań, wśród których 18 było zamkniętych, 5 – półotwartych i 1 – otwarte. Kwestionariusz został dostarczony ankietowanym w ostatnim tygodniu ich pobytu w szpitalu i był przez nich wypełniany na oddziale.

Ankietowani w przeważającej części byli mieszkańcami wsi – 23 osoby (51,1%), w tym 14 kobiet (31,1%) i 9 mężczyzn (20%). Pozostałe 22 osoby (48,9%) – 17 kobiet (37,8%) i 5 mężczyzn (11,1%) – mieszkały w mieście.

Większość respondentów miała wykształcenie średnie – 21 osób (46,7%) – pozostali ukończyli szkołę zawodową – 13 osób (28,8%), studia – 10 osób (22,2%) i szkołę podstawową – 1 osoba (2%).

Ankietowani w przeważającej części byli osobami nie pracującymi (renta, bezrobocie) – 34 osoby (75,5%), w tym 23 kobiety (51,1%) i 11 mężczyzn (24,5%). Pozostałe 11 osób (24,5%), w tym 8 kobiet (17,8%) i 3 mężczyzn (6,6%) – pracowało.

WYNIKI

Niżej zamieszczone tabele przedstawiają odpowiedzi, jakich udzielali pacjenci na poszczególne pytania zamieszczone w ankiecie. Należy zwrócić uwagę na to, że na niektóre pytania możliwe było udzielenie kilku odpowiedzi. W takich przypadkach procent odpowiedzi liczony jest w stosunku do liczby ankietowanych osób (kobiet, mężczyzn i ogółem).

Tabela 1. Pytanie: „Jakiego rodzaju terapii oczekował Pan(i) od pielęgniarki w Oddziale Nerwic? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)”

	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
Wsparcie psychiczne	20	64,5	9	64,3	29	64,4
Porady, jak radzić sobie z objawami nerwicy	23	74,2	9	64,3	32	71,1
Informacje na temat choroby	13	41,9	7	50,0	20	44,4
Leczenie farmakologiczne	9	29,0	6	42,9	15	33,3
Inne	3	9,7	3	21,4	6	13,3
Ogółem	68	X	34	X	102	X

Tabela 2. Pytanie: „Jak ocenia Pan(i) swoją wiedzę na temat nerwicy w chwili obecnej?”

	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
Wiem już wystarczająco dużo	10	32,3	7	50,0	17	37,8
Jest niewystarczająca	21	67,7	7	50,0	28	62,2
Ogółem	31	100,0	14	100,0	45	100,0

Tabela 3. Pytanie: „Czy chciałby(chciałaby) Pan(i) uzyskać więcej informacji na temat nerwicy?”

	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
Tak	29	93,5	14	100,0	43	95,6
Nie	2	6,5	0	0,0	2	4,4
Nie wiem	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Ogółem	31	100,0	14	100,0	45	100,0

Tabela 4. Pytanie: „Czy podczas terapii w oddziale poznał Pan(i) nowe i skuteczne sposoby radzenia sobie z problemami wynikającymi z nerwicy?”

	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
Tak	24	77,4	10	71,4	34	75,6
Nie	7	22,6	4	28,6	11	24,4
Ogółem	31	100,0	14	100,0	45	100,0

Tabela 5. Pytanie: „Od kogo Pan(i) otrzymał(a) informacje na temat radzenia sobie z problemami? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)”

	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
Lekarz	21	67,7	11	78,6	32	71,1
Psycholog	13	41,9	7	50,0	20	44,4
Pielęgniarka	8	25,8	6	42,9	14	31,1
Terapeutka	17	54,8	5	35,7	22	48,9
Współpacjenci	6	19,4	4	28,6	10	22,2
Ogółem	65	X	33	X	98	X

Tabela 6. Pytanie: „Jak Pan(i) ocenia wyniki przebytego leczenia?”

	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
Znaczna poprawa	10	32,3	5	35,7	15	33,3
Niewielka poprawa	16	51,6	9	64,3	25	55,6
Brak poprawy – jest tak samo jak przed leczeniem	5	16,1	0	0,0	5	11,1
Jest gorzej, niż przed leczeniem	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Ogółem	31	100,0	14	100,0	45	100,0

Tabela 7. Pytanie: „Czy obecnie zauważa Pan(i) jakieś zmiany w zakresie radzenia sobie w życiu, w porównaniu z okresem przed leczeniem?”

	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
Tak – korzystne zmiany	15	48,4	9	64,3	24	53,3
Nie nastąpiły żadne zmiany	15	48,4	5	35,7	20	44,4
Nastąpiło pogorszenie	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Nie było trudności w tym zakresie	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Brak danych	1	3,2	0	0,0	1	2,2
Ogółem	31	100,0	14	100,0	45	100,0

Tabela 8. „Czy zamierza Pan(i) kontynuować terapię po wypisaniu z Oddziału Nerwicz?”

	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%
Tak	29	93,5	10	71,4	39	86,7
Nie	2	6,5	4	28,6	6	13,3
Ogółem	31	100,0	14	100,0	45	100,0

OMÓWIENIE WYNIKÓW BADAŃ I Dyskusja

Ciekawe wyniki uzyskano odnośnie rodzaju oczekiwanej terapii od pielęgniarek w Oddziale Nerwicz. Aż 71,1% ankietowanych odpowiedziało, że najważniejsze było dla nich uzyskanie porad, jak radzić sobie z objawami nerwicy. Pacjenci w swoich oczekiwaniach podkreślili edukacyjną rolę pielęgniarek. Rola zawodowa pielęgniarek – w tym przede wszystkim rola edukacyjna były tematem opracowań I. Wrońskiej 5 i S. Poznańskiej 4.

Znaczna część pacjentów (62,2%) oceniła swoją wiedzę w chwili wypisu na temat zaburzeń nerwicowych jako niewystarczającą. Warto w tym miejscu podkreślić, że aż 95,6% badanych chciałoby uzyskać więcej informacji na temat zaburzeń nerwicowych, o lekach, o zapobieganiu nawrotom zaburzeń nerwicowych oraz o zdrowym stylu życia.

Warto zauważyć, że 75,6% przebadanych pacjentów poznało nowe i skuteczne sposoby radzenia sobie z problemami wynikającymi z zaburzeń nerwicowych. Jednak pozostali, czyli 24,4% pacjentów ocenia, że na Oddziale Nerwicz po 10 tygodniowej terapii nie uzyskało wiadomości, które pozwolą im poradzić sobie z problemami wynikającymi z nerwicy. W 31,1% osobą przekazującą informacje „jak radzić sobie z nerwicą” była pielęgniarka. Stąd korzystne byłoby większe włączenie pielęgniarek w psychoedukację na Oddziale Nerwicz, a także po wypisie w celu spełnienia oczekiwań pacjentów i wyrównania braków w zakresie posiadanej przez nich wiedzy.

Ciekawe wyniki uzyskano z badań odnośnie oceny przebytego leczenia. Jedynie 33,3% pacjentów oceniła, że 10 tygodniowe leczenie kończy ze znaczną poprawą. Może to wynikać z tego, że ankieta rozdawana była tuż przed wypisem. Pacjenci nie mieli jeszcze okazji, aby w pełni sprawdzić efekty przebytej psychoterapii w życiu poza szpitalem.

Interesujące jest również to, że 86,7% pacjentów uważa za konieczne kontynuowanie terapii ambulatoryjnie. Stąd ważnym postulatem byłoby również przygotowanie pielęgniarek do roli psychoedukacyjnej w terapii ambulatoryjnej, do promocji zdrowia, zapobiegania zaburzeniom nerwicowym. Zagadnienie to analizowały także: M. Kowalska 1, M. Nowicka i G. Sassek 2 oraz A. Płotka 3.

WNIOSKI

1. Jako najważniejszą pacjenci podkreślili rolę edukacyjną pielęgniarki. Według ich oczekiwań pielęgniarka pracująca na oddziale nerwicz powinna przede wszystkim dawać porady jak radzić sobie z objawami nerwicy.
2. Pacjenci z zaburzeniami nerwicowymi po zakończeniu terapii na oddziale ocenili swoją wiedzę jako niewystarczającą.
3. Istnieje konieczność zwiększenia roli pielęgniarki w promocji zdrowia zarówno w opiece ambulatoryjnej jak i stacjonarnej.

PIŚMIENNICTWO

1. Kowalska M., Zawód – pielęgniarka, *Pielęgniarka i Położna*, 1995, nr 4, s. 5.
2. Nowicka M., Sassek G., Zadania opiekuńcze i edukacyjne pielęgniarki, *Pielęgniarka i Położna* 1997 nr 4, s. 6.
3. Płotka A., *Zdrowy styl życia psychicznego*, Lublin 2003, s. 125.
4. Poznańska S., *Pielęgniarka i pielęgnowanie w opiece nad zdrowiem*, Wprowadzenie do pielęgniarstwa, red. K. Zahradniczek, Warszawa 1995, s. 36.
5. Wrońska I., *Rola społeczno-zawodowa pielęgniarki*, Warszawa 1997, s. 112-113.

STRESZCZENIE

Celem pracy była ocena roli pielęgniarek w działaniach promujących zdrowie pacjentów z zaburzeniami nerwicowymi. Badaniem objęto 45 osób (31 kobiet, 14 mężczyzn) z zaburzeniami nerwicowymi hospitalizowanych w Oddziale Nerwic Kliniki Psychiatrii Akademii Medycznej w Lublinie. W badaniach posłużono się ankietą własnej konstrukcji. Sformułowano następujące wnioski: Pacjenci z zaburzeniami nerwicowymi po zakończeniu terapii na oddziale ocenili swoją wiedzę jako niewystarczającą; Jako najważniejszą pacjenci podkreślili rolę edukacyjną pielęgniarki. Według ich oczekiwań pielęgniarka pracująca na oddziale nerwic powinna przede wszystkim dawać porady jak radzić sobie z objawami nerwicy.

SUMMARY

The aim of the study was the evaluation the role of nurses in activities concerning health promotion in neurotic patients. Subjects in the study were 45 patients (31 females, 14 males) with neurotic disorders hospitalized in Neurotic Ward Psychiatry Department Medical University in Lublin. The study applied the questionnaire of own design that included 24 questions. The following conclusions have been drawn: The patients evaluated their knowledge as insufficient; According to the patients expectations a nurse working in Neurosis Ward should mainly offer counseling on the ways of coping with the symptoms of neurosis.